

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики
Чернівецький відділ Українського географічного товариства

ГЕОГРАФІЯ, КАРТОГРАФІЯ, ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРИСВЯЧЕНОЇ 25-РІЧЧЮ СТВОРЕННЯ КАФЕДРИ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ
ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ І 80-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ЖУПАНСЬКОГО
(м. Чернівці, 9-11 жовтня 2014 р.)**

ЧЕРНІВЦІ
Видавничий дім
«РОДОВІД»
2014

УДК: 91+528.9+[37.016:91](477)(08)
Г 353
ББК 26.829(4Укр)+26.17(4Укр)+65.049(4Укр)

Редакційна колегія: д.е.н., проф. Я.Б.Олійник, д.г.н., проф. Л.Г.Руденко,
д.г.н., проф. О.Г. Топчієв, д.г.н., проф. В.П. Руденко, д.г.н., проф. Г.І. Денисик,
д.г.н., проф. О.В. Заставецька, д.г.н., проф. М.С. Дністрянський, д.г.н., проф. В.О. Джаман,
д.г.н., проф. В.П. Круль, д.г.н., проф. П.О. Сухий, д.г.н., проф. К.Й. Кілінська,
д.г.н., проф. Ю.С. Ющенко, к.г.н., доц. М.Д. Заячук, к.г.н., доц. І.І. Костащук,
к.г.н., доц. Н.В. Заблотовська

Адреса редакційної колегії: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, географічний факультет, вул. М. Коцюбинського, 2, корп. 4, м. Чернівці, 58012, тел. (0372) 58-48-47, e-mail: geoukrchnu@ukr.net

Г 353

Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 9-11 жовтня 2014 р.) – Чернівці: Видавничий дім «Родовід», 2014. – 296 с.

У збірнику представлено матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика», які присвячені дослідженню актуальних питань сучасної географічної науки та картографії, особливостей викладання географічних дисциплін у ВНЗ та ЗНЗ.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

УДК: 91+528.9+[37.016:91](477)(08)

ББК 26.829(4Укр)+26.17(4Укр)+65.049(4Укр)

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
© Видавничий дім «РОДОВІД»

Павлюк М. В., Гавришок Б. Б. КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕТРОСПЕКТИВНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІРОДОКОРИСТУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТР)	221
--	-----

**ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН (у ВНЗ та ЗНЗ)223**

Герман О. И., Лыхач Н. С. УЧЕБНАЯ ДИСКУССИЯ КАК ИННОВАЦИОННАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	223
--	-----

Грицку В.С., Волощук Т.І. СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ВЧИТЕЛЯ ПУТИЛЬСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ І-ІІІ СТУПЕНІВ ТЕТЯНИ ВОЛОЩУК).	226
---	-----

Дук Н. М. ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ГЕОГРАФІВ	229
--	-----

Костащук І.І., Тюфтії А.Г. НАУКОВІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	230
---	-----

Печенюк О.О. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ВИЩОЇ ГЕОДЕЗІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	232
--	-----

Руденко В.П., Сремія Г.І., Руденко С.В. СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ.Ю.ФЕДЬКОВИЧА	233
--	-----

Ситник О.І. ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВИХ ПРАКТИК З ФАХОВИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ.	235
---	-----

Суматохіна І.М. ЕКОЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	237
--	-----

РЕГІОНАЛЬНЕ ТУРИЗМОЗНАВСТВО ТА РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ

Бобришева О. Ю., Бобришева К. Ю., Гринюк О. Ю. ОЦІНКА КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗИМОВИЙ ПЕРІОД У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ	239
---	-----

Богдєорова Л.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА ХЕРСОНЩИНІ	241
--	-----

Бучко Ж.І., Ефрос В. ТРАНСКОРДОННІ ПРОЕКТИ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ НА БУКОВИНІ (НА ПРИКЛАДІ СПІВПРАЦІ МІЖ ГЕОГРАФІЧНИМИ ФАКУЛЬТЕТАМИ ЧНУ ІМ. ФЕДЬКОВИЧА ТА СУЧАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ШТЕФАН ЧЕЛ МАРЕ)	242
--	-----

Габчак Н.Ф. ТУРИСТИЧНИЙ ІМІДЖ І БРЕНД КРАЇНИ: СУТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ КНЯЗІВСТВА МОНАКО)	243
--	-----

Гамкало М. З. РОЗВИТОК АКТИВНОГО ТУРИЗМУ В ТЯЧІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	246
--	-----

Ганич Н. РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ТЕРИТОРІАЛЬНІ ЗМІНИ У МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ ТА ЇХ ТИПІЗАЦІЙНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ	247
--	-----

відображенням потужного розвитку нових освітніх напрямів – «Туризму» та «Геодезії, картографії і землеустрою». Так, для прикладу, у 2010 р. на напрям «Туризм» було зараховано 90 першокурсників і вичерпано весь ліцензійний обсяг, а в наступні роки набір не опускався нижче 50 осіб; в минулому ж 2012 р. напрям «Геодезія, картографія та землеустрій» прийняв рекордних 50 студентів 1-го курсу і утримується на рівні двох академічних груп. Сьогодні з усією впевненістю можна сказати, що з'ява двох нових кафедр – обґрунтований, вірний крок факультету вперед. Названі кафедри об'єднують близько 20-тиох викладачів, очолюються докторами наук, професорами, мають чітко виражену специфіку, наукову проблематику і націлені на розв'язання складних прикладних проблем сьогодення.

Які першочергові завдання масштабного рівня слід поставити і вирішити колективу геофаку уже в найближчі 3-4 роки? Вони бачаться такими:

- У сфері кадрового забезпечення: досягти 100 % рівня докторів і кандидатів наук серед професорсько-викладацького складу. Серед них – не менше 10-11 докторів наук, професорів, що складе 15-17 відсотків від усього викладацького колективу;

- У навчально-виховній роботі: стабілізувати набір на 1 та 5 курси на рівні 210-230, а загалом 400 студентів по денній формі, що дозволило б здійснювати повноцінний розвиток семи кафедр факультету у складі не менше 65-70 викладачів геофаку. Відкрити магістратуру за спеціальностями «Географія України», «Менеджмент природоохоронної діяльності», «Оцінка землі та нерухомого майна», бакалаврат за напрямом «Готельно-ресторанна справа». Готувати не менше 5-7 монографій, підручників та навчальних посібників щороку;

- У науковій роботі: збільшити обсяги фінансування виконуваних грантових, держбюджетних та госпдоговірних тем до 400-450 тис. грн. на рік. Друкувати не менше 10-12 наукових статей у наукометричних міжнародних базах даних щороку;

- У міжнародному співробітництві: кожній кафедрі факультету укласти і реалізувати дієві угоди зі спорідненими кафедрами за кордоном;

- У матеріально-технічному забезпеченні: ввести в дію другу чергу бази студентських практик у с. Мигове, збільшивши її одноразову місткість до 50 осіб.

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВИХ ПРАКТИК З ФАХОВИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ПРИРОДНИЧО- ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

Ситник О.І.

*кандидат географічних наук, доцент
кафедри географії та методики її навчання*

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
sytnykuman@gmail.com*

Польові практики з фахових географічних дисциплін відіграють надзвичайно важливу роль у підготовці студентів спеціальності 7.04010401 «Географія». Учитель географії повинен добре розумітись на сучасних проблемах географічної оболонки та окремих ландшафтів, тенденціях їхнього розвитку, а також вміти проводити спостереження за окремими компонентами природи. Після того, як майбутній учитель під час польової практики реалізує свої теоретичні знання, оволодіє практичними вміннями і навичками, він зможе якісно навчати своїх вихованців, організовувати їхню продуктивну працю.

Навчальна польова практика з метеорології, яка є невід'ємною складовою практики з фахових географічних дисциплін студентів I курсу природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини проводиться по завершенню аудиторних занять у травні-червні місяці. *Мета* практики полягає у закріпленні теоретичних знань, отриманих студентами під час вивчення курсу «Метеорологія і кліматологія», в набутті ними практичних навичок роботи з метеорологічними приладами, оволодінанні засобами та прийомами обробки та аналізу результатів польових мікрокліматичних спостережень. *Завданнями* практики є ознайомлення студентів: а) з проведенням комплексу метеорологічних спостережень

мережею метеорологічних станцій України; б) з мікрокліматичними спостереженнями в різних умовах рельєфу, рослинності, контактної зони «суходіл-річка», а також у межах урбанізованих територій; в) з методами та прийомами первинної обробки та аналізу матеріалів спостережень; г) з використанням (по можливості) приземних карт погоди і супутникової інформації для аналізу синоптичної обстановки в регіоні.

Місцем проведення практики обирається таке, де на обмеженій території зустрічаються різні ландшафтні комплекси і неподалік знаходиться метеорологічна станція (долина р. Південний Буг поблизу с. Ставки, Бершадського району, Вінницької області та м/с Гайворон).

Комплексна реалізація всіх завдань польової практики з метеорології в подальшому дозволить майбутньому педагогові методично вірно організувати і керувати навчанням та окремими видами дослідницької роботи школярів в урочний та позаурочний час.

Необхідною умовою успішного проходження практики з метеорології є виконання кожним студентом конкретного науково-дослідницького завдання. Ці завдання формулюються в перший день практики і можуть стати підґрунтям для написання в подальшому курсових робіт, наукових статей.

Практика виконується бригадами по 10-12 чоловік, які розподіляються по метеорологічних постах. Логічним завершенням практики є складання і захист звіту та залік.

Польова практика поділяється на три етапи: підготовчий, польовий, камеральний. *Підготовчий етап* здійснюється завчасно до початку строку польових спостережень і включає:

а) ознайомлення студентів з метою, етапами та програмою навчальної польової практики з метеорології, з комплексом навчально-методичних та організаційних заходів; б) факультативні оглядові, настановчі лекції та практичні заняття з конкретних питань клімату та мікрокліматичних спостережень; в) самостійне опрацювання студентами літературних джерел стосовно місця проведення практики; г) інструктивні заняття з питань дисципліни, техніки безпеки, протипожежних та природоохоронних заходів, медицини; д) підготовку та проведення організаційних зборів з питань щодо студентського самоуправління, адміністративно-господарських заходів по створенню необхідних умов праці та відпочинку колективу практики; е) комплектування польового обладнання та матеріалів.

Польовий етап є найбільш важливим. Безпосередньо в польових умовах студенти виконують поставлені відповідні завдання, набувають практичних навичок та вмінь користування метеорологічними приладами та інструментами, описання та фотографування об'єктів спостережень та досліджень, систематизації матеріалів.

Камеральний етап, завершальний. Студенти в складі бригад остаточно систематизують та аналізують зібраний фактичний матеріал, пов'язують результати його узагальнення та усвідомлення з літературними даними. Результати виконання студентами програми польової практики оформляються у вигляді бригадного остаточного звіту, що є основним документом, який містить вичерпні відомості про виконану роботу.

Тривалість практики з метеорології становить 4 дні і поєднується з практикою із гідрології. *Перший день* включає: вступну бесіду викладача про мету і завдання практики, її структуру і зміст, про особливості формування мікроклімату окремих територій та методику організації мікрокліматичних спостережень; вибір та облаштування пунктів спостереження; постановку перед студентами конкретних завдань науково-пізнавального характеру; початок проведення спостережень.

Другий день включає: ознайомлення з організацією роботи мережевої метеорологічної станції (м/с Гайворон); інструментальні спостереження за атмосферним тиском за допомогою барометра-анероїда, за температурою і вологістю повітря за допомогою аспіраційного психрометра та гігрометра, за швидкістю і напрямом вітру за допомогою анемометра та спеціального вимпела, за хмарністю та атмосферними опадами візуально; проведення мікрокліматичного знімання місцевості. Мікрокліматичні спостереження проводяться одночасно на всіх точках за допомогою однотипних приладів погодинно з 8-ої до 20-ої години за місцевим часом. На місці проведення практики складається схема і подається опис місцезнаходження пункту спостереження, обговорюється і записується в щоденник характер погоди та особливості протікання атмосферних процесів під час знімання.

Третій і четвертий день включає продовження мікрокліматичних спостережень та камеральні роботи (аналіз зібраних матеріалів, побудови графіків денного ходу метеорологічних величин, оформлення таблиць тощо).

Проведенню виховної роботи під час польової практики приділяється особлива увага. Вона тісно пов'язана з програмою практики. Планові заходи передбачають систематичне обговорення в групах виконання програми практики, результатів рубіжного контролю, громадських доручень та правил поведінки, що знаходить відображення у випусках стіннівок. Також проводяться зустрічі та бесіди із працівниками шкіл та метеорологічної станції Гайворон, з місцевою молоддю з метою пропаганди географічних знань та залучення абітурієнтів на природничо-географічний факультет УДПУ імені Павла Тичини.

Культурно-масова робота та спортивна робота здійснюється у відповідності із планом виховної роботи факультету, включає підготовку концерту художньої самодіяльності, проведення вечорів відпочинку, спортивних змагань, товариських зустрічей з місцевими спортивними командами, організації групових екскурсій у місцевий краєзнавчий музей та підприємства, тощо.

На час проходження практики студенти забезпечуються транспортом, місцем проживання у літніх будинках (по 3-4 чол. в кімнаті) бази відпочинку одного з підприємств м. Умані поблизу с. Ставки, Бершадського району, Вінницької області, необхідним посудом, обладнанням та паливом для приготування гарячої їжі.

ЕКОЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Суматохіна І.М.,

кандидат географічних наук, доцент

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

Забезпечення стійкого розвитку передбачає формування інноваційної культури як багатовимірної системи спеціальних знань, умінь, технологій для того, щоб ефективно і відповідально діяти у будь-якій сфері. Проблемі формування інноваційної культури присвячені численні наукові публікації, у яких вона розглядається з позицій освітянської політики, менеджменту, політики економічного та суспільного розвитку тощо (Д. Коуз, О. Антипіна, Д. Белл, В. Іноземцев, Е. Шейн, Р.В. Миленкова, А. Чухно, А. Мазур, І. Гагауз, О. Аматыєва, Н. Гавриш та інші). Проте аналіз наукових публікацій свідчить про відсутність загальноприйнятого підходу до визначення поняття «інноваційна культура» і необхідність багатоаспектного дослідження інноваційної культури на основі детального розгляду її окремих складових. Це і зумовлює актуальність даної статті.

Метою статті є обґрунтування особливостей формування і структури екологічного мислення для забезпечення розвитку інноваційної культури суспільства.

Чинним законодавчим актом затверджено пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні, одним з яких є охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища [2, с. 44]. Розвиткові інноваційної культури суспільства сприятиме формування екологічного мислення населення. Це має особливе значення при підвищенні якості та рівня екологічного мислення молодих людей, особливо студентів, які є виключно сприйнятливими до отримання нових знань, що формують особистість. Саме з цих верст молоді має формуватись національна еліта, від якої суттєво залежатиме прийняття стратегічно важливих рішень щодо сталого соціально-економічно-екологічного розвитку держави та її регіонів.

Під екологічним мисленням розуміється рівень знань, культури, виховання, за якого особистість наслідує мету створення та організації психоемоційного, природного і суспільного середовища для його збереження і подальшого розвитку [3, с. 191]. Елементами структури екологічного мислення є екологічна освіта, екологічне виховання та екологічна культура.

Екологічне мислення полягає в формуванні системи екологічних знань і навичок поведінки в навколишньому середовищі, яка сприяє ощадному відношенню до нього, збереженню й відновленню та ґрунтується на усвідомленні унікальності й специфічності природних, матеріальних і духовних цінностей. Однак, оскільки більшість населення України мешкає у містах, де внаслідок взаємодії природних і техногенних факторів утворюються несприятливі екологічні ситуації, формування інноваційної культури на основі екологічного мислення виявляється можливим лише за таких умов:

- глибокого усвідомлення закономірностей розвитку, взаємозв'язків, синергетичних екологічних ефектів у системі «людина-природа-господарство»;